

Підсумовуючи результати дослідження проблеми, можна зазначити наступне.

Безпека грошово-кредитної системи є самостійним елементом у структурі економічної безпеки, оскільки в грошово-кредитній сфері існують чинники, що становлять їй загрозу, грошово-кредитна безпека має свої об'єкт, суб'єкти і предмет, характеризується якісними і кількісними показниками, має властиву лише їй стратегію забезпечення, нарешті посідає особливе і надзвичайно важливе місце в системі економічної безпеки держави, оскільки забезпечує економічний розвиток.

Дослідження зарубіжних вчених у галузі забезпечення безпеки в економічній і фінансовій сферах втілювалися наприкінці 90-х років минулого сторіччя у розробку концепції фінансової стабільності, яка є орієнтиром для розбудови в Україні заходів безпеки у грошово-кредитній сфері. Розбіжності у визначенні поняття фінансової стабільності перекликаються з дискусією навколо поняття безпеки, як певного стану, або умов існування. Пошук консенсусу щодо однозначної дефініції фінансової стабільності у наш час не завершено.

По-суті механізм забезпечення безпеки системи є управління загрозами. У разі, коли забезпечення безпеки зводиться до створення певного стану, або здійснення заходів, то можна говорити, що система є пасивною у забезпеченні безпеки. Активна позиція системи передбачає те, що система формує безпечні умови для свого існування через саморозвиток і набуття нових якостей. Одночасно, слідуючи теорії потенційних конфліктів, здатність системи ефективно оперувати загрозами позначається не лише на зовнішній захищеності системи, зростає стабільність системи у цілому.

Запропонований процес управління загрозами складається з чотирьох етапів, що повторюються: 1) планування впливу на загрози; 2) безпосереднє здійснення впливу на загрози; 3) моніторинг результатів впливу на загрози; 4) удосконалення методів впливу на загрози. Застосування запропонованого методу управління за-

грозами надає грошово-кредитній системі більшої стабільності, прозорості та передбачуваності розвитку.

1. МВФ очікує суттєве зниження активності світової економіки, закликає до рішучих і скоординованих заходів щодо зміни ситуації. Прес-реліз МВФ №08/236 від 8 жовтня 2008 р. 2. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько : Монографія. – К. : НІСД, 1997. – 144 с. 3. Экономическая безопасность: Производство-Финансы-Банки / Под ред. В.К. Сенчагова-М.:ЗАО "Финстатинформ", 1998. – 621 с. 4. Конституція України, зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року N 2222-IV. 5. Закон України "Про основи національної безпеки України" зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 15 грудня 2005 року N 3200-IV. 6. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 12 лютого 2007 року №105/207. 7. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави (введення до екосистем ту) // Вісник НАН України. – 1994. – № 5. – С. 23-28. 8. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави: Підручник для тих, хто навчається за фахом "Службовець державного управління" / За ред. професора Богдана Гравченка.-К.:Інститут державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994 р. 9. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави у нестабільних економічних системах // НІСД. – К., 1998. 10. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько : Монографія. – К. : НІСД, 1997. – 144 с. 11. Наказ Міністерства економіки "Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України" від 02.03.2007 N 60. 12. Иващенко Г.В. О понятии "безопасность"/Теоретический философский журнал CREDO.-2000.-№6(24). 13. Колісник О. Альтернативні підходи в теорії безпеки і їх застосування у фінансовій науці.//Наукові записки Тернопільського національного університету.- № 15.-2006. 14. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджено наказом Міністерства економіки України від 2 березня 2007 р. №60. 15. Бандурка О.М., Духов В.Є., Петрова К.Я., Червяков І.М. Основи економічної безпеки: Підручник.-Харків:Вид-во Нац.ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с. 16. Schinasi, Garry J. Safeguarding financial stability: theory and practice. / Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2006. 17. Матеріали міжнародного семінару "Фінансова стабільність" за участю експертів Центру досліджень центральних банків Банку Англії 18-20 червня 2007 року, Національний банк України. 18. Барановський О.І. Фінансова безпека. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с. 19. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 789 с. 20. Мунтіян В.І. Економічна безпека України. – К.: КВІЦ, 1999. – 464 с. 21. Corrinne Ho. Implementing monetary policy in the 2000s: operating procedures in Asia and beyond.//BIS Working Papers.-N253.-2008.

Надійшла до редколегії 10.06.2009

В.В. Каленська, асп.

ІНФЛЯЦІЯ ЯК ЧИННИК МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Досліджено феномен інфляції, як чинника макроекономічної стабільності.

The phenomenon of inflation is studied, as a factor of macroeconomic stability.

Макроекономіка – галузь економічної науки, що вивчає закономірності функціонування національної економіки з метою забезпечення умов сталого економічного зростання. Ситуація у національній економіці визначається сукупністю конкретних макроекономічних параметрів, кожен з яких по-своєму характеризує економічне становище країни і відбиває успіхи або невдачі будь-якої країни. Одним із найважливіших макроекономічних чинників, які, з одного боку, мають надзвичайний вплив на стан економіки будь-якої країни, а з іншого – виступають своєрідним індикатором рівноважного стану економіки, є інфляція. Інфляція є однією із найтяжчих економічних хвороб ХХ століття і характерною ознакою сучасного економічного господарювання в різних економіках, та важливою причиною загальної нестабільності економіки в цілому.

В сучасному світі інфляційні процеси притаманні будь-якій економічній системі, оскільки інфляція спостерігається як в країнах з розвинутою ринковою економікою, так і в країнах з перехідною економікою, в яких ринкові відносини ще не досягли своєї зрілості. Тому ця проблема є актуальною для багатьох суспільств та розглядається досить широким колом науковців. Так, пи-

тання, пов'язані з проблемами управління інфляцією в перехідній економіці, широко висвітлюються як у іноземній, так і у вітчизняній науковій літературі. Відомі економісти завжди виявляли глибокий інтерес до виявлення причин, дослідження наслідків, методів подолання інфляції та розробки механізмів впливу на темпи інфляції. Висвітлення цих питань є в працях С.Л. Брю, А. Лаффера, К.Р. Макконелла, А. Маршалла, Р. Менделя, Дж. М. Кейнса, А. Пігу, П. Робертса, М.І. Туган-Барановського, А. Філіпса, І. Фішера, М. Фрідмена, Л. Харриса, Дж. Р. Хікса. Серед вітчизняних дослідників інфляції слід, зокрема, відмітити А. Гальчинського, В. Геєця, С. Дзюблюка, Б. Кваснюка, М. Ковалю, Т. Ковальчука, О. Мельника, В. Найдюнова, М. Савлука, А. Савченка, В. Степаненка та інших. Але, як правило, автори зосереджуються на виявленні причин та наслідків інфляції, формуванні інфляційних механізмів, обґрунтуванні моделей прогнозування та методів її регулювання. Тому незважаючи на велику кількість наукових публікацій і певні досягнення в теорії і практиці управління інфляційним процесом, дана проблема продовжує залишатися актуальним питанням наукових дискусій. Саме актуальність, науково-теоретична і практична

цінність підходів щодо обмеження рівня інфляції, дослідження можливостей прогнозування інфляційних процесів на майбутнє та управління ними обумовили вибір напрямку дослідження даної проблематики.

Термін "інфляція" (від лат. *inflatio* – "розбухання") з'явився у 70-ті роки XIX ст. на відміну від самого явища інфляції, яке відоме з IV-III ст. до н.е., тобто моменту, коли грошовим товаром з специфічними властивостями стає срібло. В сучасному розумінні термін "інфляція" визначається як "процес знецінення грошей внаслідок перевищення кількістю грошових знаків, які перебувають в обігу, сум цін товарів та послуг, що виявляється у їх зростанні". [5, с. 684]. Зовні інфляція проявляється у зростанні загального рівня цін та зниженні купівельної спроможності грошей.

Як вже було зазначено, інфляція відноситься до основних індикаторів макроекономічної нестабільності. Якщо вона перевищує помірний рівень, то це справляє негативний вплив на всі аспекти соціально-економічного розвитку. Інфляція, з одного боку, знецінює номінальні доходи (прибутки) економічних суб'єктів та деформує розподіл між ними національного доходу; з іншого – дезорієнтує управлінські рішення перспективного спрямування, що знижує рівень керованості соціально-економічним розвитком.

Інфляція призводить до стихійного перерозподілу доходів та багатства між соціальними групами населення, падіння матеріальних стимулів до праці, спаду виробництва, скорочення інвестицій, загальмовує науково-технічний прогрес, послаблює зовнішньоекономічні позиції країни, зменшує конкурентні можливості на світовому ринку.

Сучасна інфляція, не дивлячись на те, що вона проявляється в зростанні цін, це складне соціально-економічне явище, яке породжується диспропорціями відтворення в різних сферах ринкового господарства і являє собою одну з найбільш гострих проблем сучасної економіки в багатьох країнах світу. Інфляція як процес в різні періоди трактувалася по-різному: в 30-ті роки – як надмірний випуск грошових знаків понад потреби обігу; в 40-ві роки – будь-яке знецінення паперових грошей; в 50-ті роки – як перепоповнення каналів обігу надлишковою масою паперових грошей в порівнянні з кількістю золота, необхідного для обігу; сьогодні – як багатоплановий феномен, що немає однозначного трактування.

В сучасній економічній теорії існує декілька поглядів на сутність та основні чинники розвитку інфляційних процесів. Переважну більшість серед них займають погляди на це явище як на грошовий феномен, пов'язаний з причинами монетарного характеру, а саме: розбалансування грошового обігу, надмірна емісія, валютні відносини. Проте пов'язувати її зміст лише з процесом емісії паперових грошей означає автоматично спростувати дослідження інфляційних процесів, адже паперові гроші – це лише один з різновидів державних знаків вартості з примусовим курсом, де витрати пов'язані з виготовленням самих державних знаків суттєво відрізняються від їх номінальної вартості. Не тільки деякі дослідники, а і практичний досвід розвитку постсоціалістичних країн безперечно доводить, що причиною ін-

фляції є не стільки ситуація на грошовому ринку, скільки комплекс причин, пов'язаних з глибокими економічними реформами практично в усіх аспектах економічного, соціального та інституціонального розвитку. Є окремі економісти, які дотримуються думки, що жорстке грошово-кредитне регулювання дозволить вирішити цю проблему перехідного періоду (Гальчинський А. [2], Литвицький В.[8], Рябошлик О. [9]).

Основними причинами сучасної інфляції визначають [6, с. 152]:

- ✓ диспропорції між основними сферами народного господарства (між попитом і пропозицією, доходами і витратами держави тощо);
- ✓ монополістичні тенденції в економіці, які через механізм ціноутворення призводять до необґрунтованого підвищення цін на товари і послуги;
- ✓ надмірні воєнні витрати держави;
- ✓ зростання дефіциту державного бюджету;
- ✓ необґрунтоване підвищення заробітної плати, при якому темпи зростання перевищують темпи росту продуктивності праці;
- ✓ крах золотого стандарту, що зумовлює відсутність обміну банкнот на золото;
- ✓ дотації держави нерентабельним галузям і підприємствам, великий обсяг незавершеного будівництва;
- ✓ надмірна кредитна емісія;
- ✓ наявність маси посередників між виробниками і споживачами, кожен з яких підвищує ціни на товари і послуги;
- ✓ необґрунтоване встановлення валютного курсу при конвертації валют;
- ✓ швидкий ріст цін на імпортні товари та послуги.

На макроекономічному рівні через дослідження структури інфляції виділяють наступні три її типи: класичний (ґрунтується на зміні обсягів грошової маси, що знаходиться в обігу внаслідок надмірного їх випуску), ринковий (пов'язаний з тимчасовим відхиленням товарної маси від об'єктивно необхідних, оптимальних пропорцій незалежно від кількості грошей в обігу) і дисбалансовий (вважається хронічними диспропорціями на макро- і мікрорівнях, як прояви циклічного характеру розвитку економіки).

Цікаве пояснення ринкового типу інфляції надає А. Сміт: "Якщо кількість товару, запропонованого на ринку, не покриває дійсного попиту, то особи, що згодні сплачувати повну вартість ренти, заробітної плати та прибутку, які необхідно сплатити для того, щоб товар був запропонований на ринку, неспроможні отримати ту кількість товару, яка їм потрібна. Не бажаючи залишитися зовсім без нього, у окремих з них виникає бажання сплатити за нього трошки більше. Серед них моментально виникає конкуренція і ринкова ціна більш або менш підвищується в порівнянні з природною ціною, в залежності від того, наскільки недостатньо є пропозиція товарів або майно конкурентів загострюють їх конкуренцію" [1, с. 126].

Оскільки інфляція – це, все ж таки, загальне зростання цін, то показник інфляційного процесу розраховується на базі абсолютних значень цін базисного та року, що аналізується, і має назву "темп інфляції":

$$\text{Темп інфляції (у році } t) = \frac{\text{рівень цін (рік } t) - \text{рівень цін (рік } t - 1)}{\text{рівень цін (рік } t - 1)}$$

Тобто зміни загального рівня цін за якийсь період часу визначають темп інфляції. Рівень цін теоретично можна виміряти як середньозважену ціну товарів і послуг в економіці. На практиці загальний рівень цін вимірюється складанням індексів цін, які є середніми величинами споживчих або виробничих цін.

В економічній практиці на основі розрахунку темпів інфляції використовуються два індекси цін, які можна застосовувати для характеристики динаміки загального рівня цін: індекс споживчих цін (ІСЦ) та дефлятор ВВП.

Індекс споживчих цін (ІСЦ) вимірює співвідношення між сукупною ціною певного набору товарів і послуг ("ринковий споживчий кошик") для даного проміжку часу і

сукупною ціною ідентичної або подібної групи товарів і послуг у відліковому періоді – базовий рік ($t-1$). ІСЦ вимірює вартість ринкового кошика споживчих товарів і послуг (містить близько 300 споживчих товарів і послуг, котрі купує типовий міський житель), до складу якого входять ціна на продовольчі товари, одяг, житло, паливо, транспорт, медичні послуги та інші товари, що купуються для повсякденного життя. Розраховуючи ІСЦ, кожному товару встановлюють фіксовану вагу, що пропорційна його відносній важливості у споживчих видатках сім'ї. Індекс споживчих цін розраховується щомісячно, є оперативним і найпоширенішим показником рівня інфляції.

Більш широким показником ніж ІСЦ є ВВП-дефлятор, який містить не лише ціни на споживчі товари і послуги, а й ціни інвестиційних благ, товарів і послуг, які купує уряд, а також товарів і послуг, куплених і проданих на світових ринках. Дефлятор ВВП є індексом цін, який застосовують для обчислення інфляції або дефляції, коли порівнюють ВВП за різні роки. Зростання індексу цін ВВП в деякому році порівняно з попереднім роком вказує на інфляцію; зниження індексу цін ВВП вказує на дефляцію. А показник ВВП, який відображає поточні ціни, тобто нескорегований на зміни в рівні цін, називають не скорегованим (грошовим або номінальним ВВП). Показник ВВП, скорегований з врахуванням інфляції або дефляції, є скорегованим (реальним ВВП). Для здійснення корегувань використовують цінні індекси Ласпейреса, Пааше і Фішера (цінні дефлятори).

Інфляція має певні закономірності розвитку. Вона розвивається поступово як процес, котрий можна розділити на кілька стадій. На першій стадії темпи зростання емісії випереджають знецінення грошей, причому це випередження поступово зменшується, наближаючись до вирівнювання. На другій стадії інфляції темпи знецінення паперових грошей випереджають темпи зростання емісії. Внаслідок дії ряду факторів зайва маса грошей в обігу починає зростати швидше за їх емісію. Залежно від темпів знецінення грошей виділяються такі типи інфляції, як помірні, галопуюча і гіперінфляція.

Помірна інфляція характеризується прискореним нагромадженням грошей в обігу без помітного підвищення чи з незначним зростанням товарних цін, що має місце на початку розвитку інфляційного процесу. Деякий час зростання цін може розвиватися повільними темпами і якщо вони не перевищують 10 % на рік, то така інфляція не має явних негативних наслідків, мало відчутна для економічних суб'єктів і навіть виступає стимулом економічного розвитку та поживлення ділової активності. Тому вона може навіть штучно підтримуватися протягом тривалого часу з певними цілями.

Галопуючу інфляцію характеризує темп зростання цін від 10 до 100 % на рік, в результаті чого посилюються економічні суперечності та соціальне напруження в суспільстві, що різко негативно впливає на всі сфери економічного та соціального життя країни, оскільки інфляція стає важко передбачуваною і не піддається регулюванню. Аналізуючи подібну ситуацію М.І. Туган-Барановський зробив наступні висновки: "Якщо у населення виникають сумніви в тому, що дані паперові знаки будуть всіма громадянами даної країни бажано прийматися до сплати, то цей паперовий знак втрачає стійкість своєї цінності і перестає бути важелем цінності" [4, с. 116].

Галопуюча інфляція може перерости у гіперінфляцію. Гіперінфляція характеризує річні темпи приросту цін, які перевищують 100 %. На цій стадії гроші починають втрачати здатність виконувати свої функції, зменшується їхня роль в економіці, відбувається натуралізація господарських зв'язків, порушуються фінансовий та кредитний механізми, розвиваються неорганізовані,

стихийні процеси в економіці тощо. Гіперінфляція руйнує нормальні процеси відтворення, скорочує обсяг національного виробництва та зайнятості. У рамках гіперінфляції виділяють вужче поняття – суперінфляція (або супергіперінфляція), за якої темпи зростання цін складають 50 % і більше на місяць.

Необхідно відзначити й те, що існує прихована інфляція, тобто без зростання цін, тобто коли ціни утримуються на відносно фіксованому рівні за допомогою адміністративних важелів. Одна з провідних ланок такої інфляції пов'язана з неминучим виникненням розриву між адміністративно встановленими цінами та цінами, що вирівнюють пропозицію з інфляційним попитом, що викликає переміщення товарних мас до тійової економіки.

Відкрита інфляція, коли загальна економічна нерівновага між сукупним попитом та сукупною пропозицією виявляється у підвищенні цін, на відміну від прихованої хоча і при галопуючій інфляції деформує цей механізм, але не руйнує остаточно, оскільки механізм ринку продовжує працювати і надсилає своїм суб'єктам цінні сигнали для відповідної реакції. Також існує поняття придушеної інфляції, яка виникає в закритих економічних системах (економіка країн з плановою системою або з сильним державним регулюванням), де спостерігається державний контроль за цінами і їх штучне стримування. Поступово розрив між попитом і пропозицією перетворюється в інфляційний розрив, а в економіці виникає гострий дефіцит. Боротися з цим видом інфляції дуже важко, так як ринкові механізми не функціонують.

Як вже зазначалося, що низька і відносно стабільна інфляція не створює серйозних проблем і її можна використати як каталізатор економічного зростання, оскільки її можна передбачити і врахувати (це, навіть необхідно для нормального розвитку економіки). Помірне зростання цін викликає позитивну реакцію ринкових механізмів, стимулює поживлення на товарних ринках, веде до розширення виробництва, підвищення ділової активності. У 60–70-х роках уряди багатьох розвинутих країн навмисно провокували подібного роду інфляційні буми, використовуючи їх як засіб короткострокового регулювання економіки. Проте коли йдеться про довгострокову перспективу, то, як доведено світовою економічною наукою, підтверджено господарською практикою і переважна більшість економістів стверджують, що економічне зростання є неможливим, поки в країні спостерігаються високі темпи інфляції [7, 10, 11]. На відміну від більшості дослідників В. Геєць, аналізуючи сукупність статистичних даних, дійшов до висновку, що "...існують механізми, використання яких робить можливим економічне зростання як в умовах низької, так і в умовах порівняно високої і навіть досить високої інфляції" [3, с. 210].

Таким чином, інфляція будучи одним із індикаторів макроекономічної стабільності і фактором, від якого в значній мірі залежить соціально-економічний розвиток країни, може створювати для суспільства певну небезпеку. Тому приборкання високої інфляції та її підтримання на сприятливому для економіки рівні є ключовою проблемою державної економічної політики, вона повинна бути важливим об'єктом державного регулювання. Оскільки інфляція є складним багатофакторним явищем, то закономірним і необхідним є багаточинниковий підхід до визначення сутності сучасної інфляції та розробка адекватного механізму антиінфляційного державного регулювання, який повинен включати не лише заходи грошово-кредитного регулювання, а й бюджетно-податкового, валютного, соціального, інституціонального, структурного та зовнішньоторговельного характеру, що дозволить

забезпечити вирішення проблеми інфляції та сприятиме стабільності економічного зростання.

1. Антологія економічної класики. Предисловіє І.А. Столярова. – М.: МП "ЕКОНОВ", "КЛЮЧИ", 1993. – 475 с. 2. Гальчинський А. Теорія грошей. – К.: Основи, 1998. – 415 с. 3. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання – Х.: "Форт", 2000. – 344 с. 4. Гроші / Упоряд., авт. вступ. ст. А.А. Чухно. – К.: Україна, 1997. – 510 с. 5. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1./ Редкол.: С.В. Мочерний та інші. – К.: Видавничий центр "Академія", 2000. – 864 с. 6. Економічний словник-довідник: За ред.

док. економ. наук С.В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368 с. 7. Илларионов А. Инфляция и экономический рост // Вопросы экономики. – 1997. – №8. – С. 91-111. 8. Литвицький В. Інфляція // Банківська справа. – 2004. – №4. – С. 63-71. 9. Мазярчук В., Рябошлик В. Щодо параметрів монетарної політики України // Економіст. – 2004. – №10. – С. 24-25. 10. Найденов В.С. Інфляція і антиінфляційна політика в Україні. – К.: "Експерт-Про", 2000. – 61 с. 11. Ющенко В., Лисицький В. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні. – К.: Скарби. – 1998. – 288 с.

Надійшла до редколегії 10.06.2009

О.О. Кривцов, асп.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

В статті розглянуто ефективність функціонування податку з доходів фізичних осіб в Україні в контексті його впливу на соціально-економічний розвиток країни.

The article deals efficiency functioning of the income taxation to socially economic development in Ukraine.

Прояв природи податку як фінансово-економічної категорії пов'язаний з тим, що він "як активний учасник перерозподільних відносин, здійснює вагомий вплив на відтворення, стимулюючи чи стримуючи його темпи, посилюючи чи послаблюючи накопичення капіталу, розширюючи чи зменшуючи платоспроможний попит населення. Зазначена функція говорить про постійне зачіпання держави учасників процесу виробництва, що дозволяє йому впливати на всі стадії відтворення. Через регулюючу функцію (у зв'язку з розвитком продуктивних сил суспільства в умовах НТР, що забезпечило можливість оподатковувати доходи юридичних і фізичних осіб) податок впливає на рівень та структуру сукупного попиту, здатний сприяти виробництву або стримувати його" [1, 156].

На даний час як в наукових дослідженнях так і в уряді країни все більше приділяється увага питанням стратегії економічного та соціального розвитку. Зазначене пов'язане з необхідності реалізації завдань економічної політики пов'язаних з побудовою ефективної ринкової економіки. Однією з ключових проблем побудови ринкової економіки є створення конкурентного економічного середовища з відповідаючій йому системою перерозподілу зновствореної вартості. Відповідно, трансформаційні процеси пов'язані зі створенням ринкової моделі економіки не можуть відбуватись осторожно від держави, тобто, без державного регулювання. Тому, актуальність цієї статті полягає в необхідності дослідження в сучасних економічних умовах України функціонуючої моделі оподаткування доходів фізичних осіб в контексті реалізації податком його стимулюючого або дестимулюючого впливу на соціально-економічний розвиток країни.

Проблеми оподаткування доходів фізичних осіб знайшли своє відображення в працях багатьох відомих економістів. Так, зокрема, особливості оподаткування фізичних осіб розглядали: Болдирев Г.І., Озеров І.Х., Есберг К., Тургенєв Н., Твердохлебов В.Н., Янжул І.І., Д. Боголепов, А.І. Буковецький, Є.Селігман, Леруа Ботье, Гастон Жез, М.М.Покровський, І.М. Кулішер. Відповідно основою теорії оподаткування доходів фізичних осіб стали праці та погляди економістів А. Сміта, Д. Рікардо, У.Петті, Дж. Міля, Н.Калдора. З сучасних економістів питання оподаткування доходів фізичних осіб зачіпають К.Р.Макконнелл і С.Л. Брю, Пушкарева В., Дж.Ю. Стігліц. З вітчизняних економістів питання оподаткування доходів фізичних осіб в своїх наукових працях розглядають Геєць В.М., Затонацька Т.Г., Квасовський О.Р., Лютий І.О., Пеньков Б., Соколовська А.М., Скрипник А., Чухно А.А.

Метою цієї статті є аналіз ефективності оподаткування доходів фізичних осіб в контексті його впливу на процеси соціально-економічного розвитку в Україні.

В економічній науці поняття ефективності розкривається як – здатність створювати ефект, результативність процесу, проекту тощо, визначається як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат [2, 217]. Також поняття "ефективний" розкривається як, те, що дає ефект, призводить до необхідних результатів, є дійовим. Звідси "ефективність" – результативність [3, 323].

В економічній літературі зустрічається підхід щодо визначення ефективності оподаткування як економічних відносин що за своєю формою прояву відбивають протиставлення економічної активності соціальної справедливості. Вважається, що такий підхід був запроваджений представниками неолібералізму. З іншого боку, на наш погляд, дієвість, результативність оподаткування доходів фізичних осіб з урахуванням загального поняття "ефективність" пов'язано з його проявом як фінансово-економічної категорії, тобто, з функціями податку.

При формуванні критеріїв оцінки ефективності податку з доходів фізичних осіб, використовуючи функціональний підхід будемо виходити з наступного:

По-перше, у зв'язку з неоднозначним трактуванням кількості та змісту функцій податку в сучасних економічних працях будемо вважати, що прояв податком його природи пов'язаний з його фіскальною, регулюючою та соціальною функціями;

По-друге, еволюційно теорія та практика оподаткування з доходів фізичних осіб пов'язані з розвитком держави (набуття нею демократичних основ) та розвитком економіки, який історично відбувся разом з так званим функціональним поділом праці між власником засобів виробництва і найманим працівником. Тому перехід до оподаткування чистого доходу (для найманого працівника за вирахуванням необхідного прожиткового мінімуму, а для деяких розвинених країн й інших витрат працівника впливаючих на формування "людського капіталу", для власника засобів виробництва – витрат пов'язаних з відтворенням нового циклу виробництва) є історично-об'єктивною закономірністю та в умовах трансформації економіки країни є критерієм становлення податку як такого.

По-третє, оскільки податок з доходів фізичних осіб є фінансовою категорією, то оцінка прояву його фіскальної, регулюючої та соціальної функції пов'язані з показниками загального навантаження на фактори виробництва та зі способом його розподілу на них та на різні групи населення з урахуванням його впливу на форму-